

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE BAĞLANMA STİLLERİ İLE YAŞAM KALİTESİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER^{1 2}

THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND LIFE QUALITY OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Nişantaşı Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü,
selcuk.aslan@nisantasi.edu.tr

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0000-0002-7039-9788

Yüksek Lisans Öğrencisi Betül HAYTA

Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü,
b.hayta920@gmail.com

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0000-0003-4661-0640

ÖZET

Bu araştırmada ortaokul dönemindeki ergenlerin bağlanma stilleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağlanma stilleri ve yaşam kalitesinin ele alınan sosyo-demografik özellikler temelinde oluşturulan gruplar (yaş, cinsiyet, aile gelir düzeyi) arasında farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki ortaokullarda 7. ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören 182'si kız 123'ü erkek toplam 305 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", bağlanma stillerini ortaya koymak için "Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği", yaşam kalitelerini belirlemek amacıyla "Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada yapılan çoklu karşılaştırma analizlerinde, veri seti iki olan grup analizleri için t testi, üç veya daha fazla veri seti arasındaki karşılaştırma için ise F testi kullanılmıştır. Farklılıkların anlamlılık testi için Tukey analizi yapılmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson kolerasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerde güvenli bağlanma ile fiziksel, sosyal, duygusal ve okul yaşam kalitesi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki, kaçınan bağlanma ile fiziksel, duygusal, sosyal ve okul yaşam kalitesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki çıkmıştır. Cinsiyet değişkenine göre bağlanma stili ve yaşam kalitesinin alt boyutlarında farklılaşma görülürken, aile gelir düzeyi değişkenine göre sadece okul yaşam kalitesi puanlarında farklılaşma tespit edilmiştir.

¹ Bu makale 2. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Bu makale Betül Hayta'nın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Elde edilen bulgular literatür ile tartışılarak araştırmacılara öneriler sunulmuştur.
Anahtar Kelimeler: ergen, ortaokul öğrencileri, bağlanma stilleri, yaşam kalitesi

ABSTRACT

This study aimed to investigate the relationship between attachment styles and life quality of secondary school adolescents. It is investigated whether attachment styles and quality of life differed among the groups (age, gender, family income level) formed on the basis of socio-demographic characteristics. Participants included 305 students enrolled in secondary several schools in Bahçelievler, Istanbul. While 182 of the participants female, 123 of them were male. "Demographic Information Scale", "Three Dimension Attachment Styles Scale" and "Life Quality Scale For Children" were used in order to identify personal information, attachment styles and life quality of the participants. In the study relational screening method, one of the quantitative research methods is used. For multiple comparison analyses, t test (for the comparison of two data sets) and F test (for the comparison of data sets more than two) were used. Tukey analysis were employed in order to find out whether the differences were meaningful. Moreover, Pearson correlation test was used to find out relationship between the variables. The results of the study showed that there was a positive relationship between secure attachment and physical, social, affective variables and school life quality. Moreover, negative relationship was found between avoidant attachment and physical, social, affective variables and school life quality. While there was a differentiation in the sub-dimensions of attachment style and quality of life according to the gender variable, according to the family income level variable, only difference in school life quality scores was determined. Suggestions were proposed on the basis of findings which were discussed with regard to relevant literature.

Keywords: adolescent, secondary school students, attachment styles, life quality

1. GİRİŞ

Aile, bireyin hayatında doğum öncesinden başlayarak hayatının sona ermesine kadar etkin bir rol oynamaktadır (Yavuzer, 1996). Çocuğun doğumuyla beraber ona temel bakım sunan annesiyle arasında bir etkileşim yaşanmaya başlamaktadır. Bu süreç başlangıçta öncelikle çocuğun biyolojik ihtiyaçlarını karşılamak ekseninde gerçekleşmekte, ilerleyen süreçte daha geniş açıdan çocuğun hayatını etkilemeye başlamaktadır (Hamarta, 2004). Ebeveynlerin çocukları ile kurdukları ilişkiler çocukların fiziksel gelişimlerinin yanı sıra onların toplumsal ve psikolojik gelişimlerinde de etkili olmaktadır. Anne ve bebek arasındaki bağlanma ile ilgili ilk bilimsel araştırmalar Bowlby tarafından 1907-1990 yılları arasında yapılmıştır. Bağlanma; insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağları ifade etmektedir (Bowlby, 1982).

Bağlanma, bebeğin kendisine bakım veren kişiyle fiziksel ve duygusal ihtiyaçları başta olmak üzere kurduğu iletişimi ve hissettiği yakınlık duygusunu içermektedir. İhtiyaçların zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması güvene dayalı bağlanmayı geliştirirken aksi durumda güvensiz bağlanma stilleri ortaya çıkmaktadır. Bağlanma figürü ile yakınlığı destekleyen davranışlar, bağlanma davranışlarıdır. Bağlanmanın temel işlevleri; bebeğin dış dünyayı keşfederken geri döndüğünde kendisini güvende hissetmesini sağlama, hayata dair kendini güvende hissetme duygusunun oluşumu ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasıdır. Bebeğin kendisine bakım veren kişi ile kurduğu ilk sosyal ilişkiler içselleştirilmekte ve içsel çalışan modeller oluşturmaktadır. Bireyin yaşamı boyunca kuracağı sosyal ilişkilerin temelinde, bu modeller yatmaktadır (Bowlby, 2012).

Bağlanma davranışı yaşamın ilk yıllarında şekillenmekle birlikte, yaşam boyu gelişen bir yapıya sahiptir. Bireyin kuracağı sosyal ilişkilere yön veren içsel çalışan modeller, birbirini izleyen gelişim dönemleri boyunca değişim ve gelişim göstererek aktarılırlar. Bebeklik ve çocukluk döneminden sonra bireyin hayatında gelişimsel açıdan ergenlik dönemi başlamaktadır. Ergenlik çok yönlü gelişim ve değişimlerin yaşandığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresidir.

Ergenlik döneminde, geçmişte oluşan bağlanma örüntüleri arkadaşlara ve sosyal çevreye doğru bir yönelim gösterir ve sosyal ilişkiler önemli hale gelir. Kurulan sosyal ilişkilerin niteliği ergenin yaşam doyumunu üzerinde önemli bir belirleyicidir. Bireyin kurduğu yakınlık içeren ilişkilerin, sosyal çevresi ve arkadaşlarıyla etkileşim derecesinin yaşam doyumunu, dolayısıyla yaşam kalitesini etkilediği düşünülmektedir (Kabasakal ve Uz Baş, 2013).

Ortaokul eğitim süreci, ergenlik döneminin başlangıcı olan erinlik dönemini yani ergenliğe giriş sürecini de içerdiğinden dolayı kritik bir öneme sahiptir. Erikson'a göre ergenlik dönemi, bireylerin kim olduklarına dair duygularının öne çıktığı, kimlik kazanımı evresidir. Bandura ise ergenlik döneminde çevreyi model almanın önemine vurgu yapmaktadır. Bireyler bu dönemde fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak önemli değişimler göstermektedir (Yavuzer, 2011). Ergenlik dönemine giren bireyler, kendilerini ortaya koyacak, kimliklerini geliştirecek, kendilerini ifade edecek faaliyetlerde bulunmaktadır.

Ergenlikte bağlanma davranışı fiziksel ihtiyaçların ötesine geçerek bağlanılan kişi ile korku, kaygı, mutluluk gibi duyguların paylaşımı ile kendini göstermektedir (Damarlı, 2006). Bu dönemde, ergenlerin ana-babaya olan ilgisi sosyal ortam ve arkadaşlara doğru kaymaktadır. Ancak bu yönelim, erken dönemlerde kazanılan bağlanma duygusunun önemini azaltmamaktadır. Bireyin hayatı boyunca kurduğu ve kuracağı ilişkilerde erken dönem bağlanma kazanımları önemini korumaktadır. Erken dönemde güvenli bağlanmayı gerçekleştirmiş bireylerden, ergenlik döneminde sağlıklı yakın ilişkiler kurabilmesi beklenmektedir (Allen ve Land, 1999). Güvensiz bağlanma gerçekleşmiş çocukların ise ergenlik döneminde kuracağı sosyal ilişkilerde, daha fazla sorun yaşayacakları öngörülmektedir. Ayrıca güvensiz bağlanma stiline sahip ergenlerde suça karışma, zararlı alışkanlıklar edinme, toplum tarafından onaylanmayan sosyal gruplara dâhil olma gibi olumsuz tutum ve davranışlara yatkınlık daha fazla görülmektedir (Ünlü, 2015). Bu davranışların bireyin yaşam kalitesi üzerinde etkili olduğu değerlendirilmektedir.

İnsanlar, yaşamları boyunca sürekli daha iyi koşullarda ve olumlu duygular içinde olabilmek, belirli standartlara ulaşabilmek için çabalamaktadır. Temel biyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra toplumsal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması, belirli amaçların gerçekleştirilmesi ve olumlu deneyimler temelinde doyuma ulaşılması insan hayatında önemlidir. İnsanların hayat boyu yakalamaya çalıştıkları şey aslında yaşam kalitesidir. Son zamanlarda psikoloji alanında önemli bir yer tutan yaklaşımlardan biri olan pozitif psikoloji mutlu olma, duygular, öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu gibi konuların önemini vurgulamaktadır (Shultz ve Schultz, 2007). Bireyin hem bedensel hem de ruh sağlığında önemli etkiler yaratan bu konular, yaşam kalitesi ile doğrudan ilişkilidir.

Bireyin hayatında olumluya odaklanma, olumlu duyguları yüceltme, yaşamın akışına değer verme, iyi ilişkiler kurma ve bunları sürdürme gibi konular yaşam kalitesi üzerinde etkili görünmektedir. Yaşam kalitesi, bireyin algılayış biçimine göre değişiklik gösteren öznel öğelerden oluşmaktadır. Bu durum, yaşam kalitesi kavramını bireyin kendini değerlendirişi ile ölçülebilecek bir kavram haline getirmektedir. Bireyin kendini iyi hissetmesi yani iyi oluşu ve yaşam doyumunu yaşam kalitesini önemli derecede etkilemektedir.

Bu temelde çocukluktan ergenliğe geçiş dönemindeki bireylerin sahip olduğu bağlanma örüntüsünün çevresiyle kuracağı sosyal ilişkiler ve yaşam kaliteleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Ergenin bebeklikten itibaren geliştirdiği bağlanma stilleri temelinde çevresiyle etkileşiminin ve kurduğu sosyal ilişkilerinin iyi oluşunu ve yaşam doyumunu etkilerken yaşam kalitesine de etki edeceği düşünülmektedir.

Bu araştırma ortaokul dönemindeki ergenlerin bağlanma stilleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda bağlanma stilleri ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler incelenecek ve sosyo-demografik özellikler temelinde oluşturulan gruplar (cinsiyet, yaş, aile gelir düzeyi) arasında bağlanma stilleri ve yaşam kalitesinin farklılaşım farklılaşmadığı araştırılacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bağlanma Stilleri

Bağlanma çalışmaları genel olarak Bowlby'nin bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınmaktadır. Gözleme elverişli oluşturulan deney ortamında küçük çocukların bağlanma figüründen ayrılıp yabancı bir birey ile karşı karşıya getirilmesi sonucu çocuğun davranışları ve sonrasında bağlanma figürüne karşı geliştirdiği tepkilerin gözlenmesi ile bağlanma kuramının temelleri atılmıştır. Bağlanma kuramı, birçok kuram ile etkileşim halinde gelişim göstermiştir. Bu kuramların başında nesne ilişkileri kuramı, bilişsel psikoloji kuramı ve evrim kuramı gelmektedir (Bowlby, 2014).

Bebeğin bağlanma figürüne karşı davranış biçimi bağlanma stili olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma stili, bireyin ilişkilerinde yakınlık elde edip bunu koruması ve sürdürmesinde ona yardımcı olan davranış biçimidir. Bağlanma tarzı bebeğin bağlanma figürüne gösterdiği gülümseme, ağlama, bağırma, yapışma, emme ve izleme tepkileri ile belirginleşmektedir. Bağlanma davranışının oluşumunda ilk aşama bağlanma figürünün bebekten uzaklaşması ve bebeğin izleme-ağlama tepkilerini vermesi, ikinci aşama bağlanma figürü tekrar bebeğe yakınlaştığında bebeğin ona yakınlık içeren tepkiler göstermesidir. Bu durum, bağlanmanın gerçekleştiği bebeğin, bağlanma figürünün yokluğuna ve varlığına verdiği tepkileri içermektedir. Annesi yanında iken kendini güvende ve huzurlu hisseden bebek, annesinin yokluğunda kaygı ve endişe duymaktadır (Bowlby, 2012).

Bağlanma stilleri kavramını ilk tanımlayan kişi Ainsworth'dur. Bowlby nin bağlanma kuramı üzerine yürüttüğü çalışmalardan esinlenen Ainsworth, arkadaşlarıyla birlikte yabancı ortam tekniğini kullanarak laboratuvar ortamında 12-18 aylık bebeklerin ve annelerinin davranışlarını gözlemlemiştir. Yapılan gözlem neticesinde bebeğin annesine verdiği tepkiler sınıflandırılmış ve üç çeşit bağlanma stili tanımlanmıştır. Bunlar; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma stili şeklindedir (Eken, 2010).

Güvenli Bağlanma: Yabancı ortam tekniği kullanılarak yapılan gözlemlerde anne bebeğinden uzaklaştığında güvenli bağlanma stiline sahip bebekler huzursuzluk yaşamakta, anne geri geldiğinde ise sakinleşerek, neşeli ve huzurlu olmaktadır. Güvenli bağlanmış bebekler anneleri onların yanından uzaklaşsa da terkedildiklerini düşünmezler, annelerinin geri döneceğini ve istediklerinde ona ulaşabileceklerini bilirler. Bu bebekler korktuklarında ya da kaygılandıklarında bağlanma figüründen destek alırlar. Güvenli bağlanma annenin, bebeğin ihtiyaçlarını ve bakımını zamanında ve yeterli düzeyde karşılaması, bebeği ile vakit geçirmesi, ona sevgisini göstermesi ve onunla oyunlar oynaması ile gelişmektedir.

Kaygılı/Kararsız Bağlanma: Anne-bebek arasında kaygılı bağlanmanın gerçekleştiği durumda bebek anneden ayrıldığında kaygı, korku ve stres yaşamaktadır. Anne tekrar yanına geldiğinde bebek sakinleşmemekte, hırçınlaşmakta ve yaşadığı olumsuz duygu durumun etkisinden çıkamamaktadır. Bu durumda bebeği sakinleştirmek oldukça zordur. Bağlanma figürünün bebeğin ihtiyaçlarını karşılarken sergilediği tutarsız davranışlar sonucu kaygılı/kararsız bağlanma gelişmektedir. Bebek ihtiyacı olduğu her zaman anneye ulaşamamıştır. Bu bağlanma stiline sahip bebekler yabancı kişiler karşısında şüphe ve endişe duyarlar. Yaşamın ilerleyen dönemlerinde ise kurulan sosyal ilişkilerde karşı tarafa bağımlı, kendi kararlarını kendisi vermekte zorlanan, kolay yönlendirilebilen ve başkalarının fikirlerinden çabuk etkilenen bireyler olurlar.

Kaçınan Bağlanma: Kaçınan bağlanmanın gerçekleştiği anne-bebek ilişkisinde bebeğin anneye olan duygusal yoğunluğu düşük seviyededir ve bebek samimi bir ilişki ihtiyacı duymamaktadır. Annenin bebeğinin ihtiyaçları karşısında yeterince duyarlı olmaması sonucu gelişen kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler annesinden ayrıldığında kaygılanmamakta, annesi geri geldiğinde ise ona ilgi göstermemektedir. Yani bu durum karşısında tepkisizdir. Kaçınan bağlanma stiline sahip bebeklerin fiziksel ve duygusal ihtiyaçları ihmal edilmiştir. Fiziksel ve duygusal olarak istismar edilmiş bebeklerde de kaçınan bağlanma gerçekleşebilmektedir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler yaşamın ilerleyen yıllarında ebeveyn desteği ve ilgisine ihtiyaç duymazlar.

Reddedilmekten korktukları için yakın ilişkiler geliştirmekten kaçınırlar ve var olan ilişkilerinde duygusallığı geri planda tutarlar. Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler biten ilişkiler sonrasında üzüntü, mutsuzluk gibi duygular hissetmezler, çevrelerinde bu duyguları yaşayan insanlar olduğunda onları anlamakta güçlük çekerler (Sümer ve Güngör, 1999).

Literatürde bağlanma stilleri üzerine yapılan çalışmaların bulgularına bakıldığında; İlaslan (2009) çocuklar ile yürüttüğü çalışmasında bağlanma davranışı ile anne çalışma durumu ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulmazken, bağlanma davranışı ile anne bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna varmıştır. Keler'in (2008) yaptığı çalışmada bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu bağlanma stillerinde anne eğitim düzeyine göre farklılaşma olduğu görülmüştür. Yazıcıoğlu'nun (2011) yaptığı çalışmada bağlanma stillerinde anne eğitim düzeyi, yaş ve sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşma görülmemiştir. Tokaç (2016) yürüttüğü çalışmasında bağlanma stillerinin anne eğitim durumu ve kardeş sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Onur (2006) lise öğrencileriyle yürüttüğü çalışmasında bağlanma stillerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığı, güvenli bağlanma stiline göre erkeklerin lehine farklılaştığı ve kaygılı bağlanma stiline göre kızların lehine farklılaştığı bulgularına ulaşmıştır.

2.2. Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi terimi ilk olarak bedensel sağlıkla ilişkili olarak ortaya çıkmış, sonrasında psikiyatristler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Psikiyatrinin ilerlemesi ile tüm dünyada önem kazanmaya başlayan ruh sağlığı gün geçtikçe yaşam kalitesi terimi ile ilgilenmeye başlamıştır (Kaiser ve ark 1997). Yaşam kalitesi, genel çerçevede kişinin iyi olma halinin ne düzeyde olduğu ile ilgilidir. Yaşam kalitesi kavramı içerisinde yer alan bileşenlerin çokluğu farklı tanımları da beraberinde getirmektedir. Tanımlarda bireyin sosyal yönünü açıklayan işlevsel yetenekler, yaşadığı çevre ile etkileşimi ve bu etkileşimin kalitesi, fiziksel sağlık, ruhsal sağlık, bireyin kendi yaşamını değerlendirme gibi farklı öğelerin birlikteliği öne çıkmaktadır (Öksüz & Malhan, 2005).

Yaşam kalitesi bireyin yaşadığı toplumun normları ve kültüründen etkilenmekte, diğer yandan sağlık, beslenme, güvende hissetme, eğitim hizmetleri, sahip olunan haklar ve özgürlükler de yaşam kalitesini belirlemektedir. Bireyin sosyal çevre ve ilişkileri ile psikolojik iyi oluşu yaşam kalitesi üzerinde etkisi olmaktadır. Öte yandan, bireyin kendi hayatına bakış açısı, hayatını ne düzeyde olumlu ya da olumsuz değerlendirdiği yaşam kalitesi ile yakından alakalıdır. Bireyin kendi hayatını yönetebiliyor olması, sağlıklı toplumsal ve yakın ilişkiler kurabiliyor olması, geleceğe dair umut içerisinde olması ve şu anki yaşamında amaç ve hedefler belirleyip bunlar için bir şeyler yapabiliyor olması genel olarak yaşam kalitesinin yüksek algılandığının göstergeleridir (Tel ve Sarı, 2016). Yaşam kalitesi bireyin hayattan beklentileri, hayalleri, yaşadığı hayal kırıklıkları, sahip olduğu meslek ya da ekonomik olarak güvende hissetmesi, fiziksel rahatsızlıkları, beden algısı, yaşadığı çevrenin fiziki koşulları ve sosyal ilişkileri gibi farklı boyutlarda birçok içsel ve dışsal öğelerin etkisi altındadır (McInerney, 2015).

Yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmalarda cinsiyet etkisi (kadın olmak), medeni durumun boşanmış ya da dul olması, ilerlemiş bir yaşa sahip olma, gelir düzeyinin düşük olması, kronik bir rahatsızlığa sahip olma, sosyal ilişkilerin zayıflığı, yaşanan evin fiziki koşullarının kötü olması, düzenli bir boş zaman aktivitesine sahip olmama ve eğitim seviyesinin düşük olması unsurlarının yaşam kalitesi düzeyini büyük ölçüde düşürdüğü görülmüştür (Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu, 2016). Altıparmak (2010) yürüttüğü çalışmasında ergenlerde ebeveyn eğitim durumunun yaşam kalitesi ile ilişkisinde pozitif yönde anlamlı ilişki saptamıştır. Araştırma bulgularına göre ebeveyn eğitim seviyesi yükseldikçe genel yaşam kalitesi puanı ve yaşam kalitesinin alt boyutlarından ruhsal alanda yaşam kalitesi puanı da artış göstermektedir. Avcı ve Pala (2004) yaptıkları çalışmada cinsiyetin yaşam kalitesi üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna varmışlardır. Tokaç (2016) yürüttüğü çalışmasında yaşam kalitesinin bazı alt boyutlarında cinsiyet, baba eğitim durumu ve gelir düzeyine göre farklılaşma olduğunu bulmuştur.

Bağlanma stilleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri ele alan çalışmalara bakıldığında; Tokaç (2016) yaptığı çalışmada güvenli bağlanma stili puanı arttıkça yaşam kalitesinin alt boyutlarından duygusal aktiviteler ve okulla ilgili problemler alanlarında sorunların azaldığı, korkulu bağlanma stili puanı arttıkça yaşam kalitesinin alt boyutlarından fiziksel, duygusal ve sosyal işlevsellik sorunlarının azaldığı, kayıtsız bağlanma stili puanı arttıkça fiziksel, duygusal işlevsellik, başkalarıyla ilgili duygular ile okulla ilgili problemler alanlarında yaşanan sorunların azaldığı ve saplantılı bağlanma stili puanlarına bakıldığında saplantılı bağlanma stili puanı arttıkça Yaşam Kalitesi Ölçeği Ebeveyn Formu'nda duygusal, fiziksel ve okulla ilgili sorunlarda azalma, Yaşam Kalitesi Ölçeği Çocuk Formu'nda ise okul sorunları, sağlık ve başkalarıyla ilgili sorunlarda azalma olduğu bulgularına ulaşmıştır. Kozalı'nın (2017) yürüttüğü çalışmada yaşam kalitesi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ele alan verilere bakıldığında güvenli bağlanma, yaş ve depresyonun sosyal yaşam kalitesini önemli derecede yordadığı görülmüştür. Elde edilen bulgularda kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma stilleri yaşam kalitesini anlamlı derecede yordamamıştır. Sosyal alanda yaşam kalitesinin yordayıcıları güvenli bağlanma, yaş ve depresyon değişkenleri olarak bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili puanı arttıkça, sosyal yaşam kalitesi de artmaktadır. Ayrıca güvenli bağlanma stili ile yaşam kalitesinin tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Korkulu bağlanma stiline ise yaşam kalitesinin tüm alt boyutları ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Belizaire ve Fuertes'in (2011) Amerika'da yaşayan Haitili göçmenler üzerinde yürüttükleri çalışmada yaşam kalitesi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerle ilgili bulgularda kaygılı bağlanmanın sosyal yaşam kalitesi üzerinde güçlü bir yordayıcı olduğu sonucuna varılmıştır. Kaygılı bağlanma stili puanı arttıkça sosyal yaşam kalitesi düzeyi düşmektedir. Gümüş ve Güler'in (2018) yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, yaşam kaliteleri ve demografik özelliklerinin birbirleriyle ilişkisini inceledikleri çalışmanın bulgularında yaşam kalitesi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yetişkin bireylerde yaşam kalitesinin alt boyutlarıyla bağlanma stilleri arasında ise zayıf ve negatif yönde anlamlı ilişki çıkmıştır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinde bağlanma stilleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki ortaokullarda 7. ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ili Bahçelievler ilçesindeki ortaokullarda 7. ve 8. Sınıf düzeyinde öğrenim gören ve tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 182'si kız, 123'ü erkek toplam 305 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında %64,3'ü 13 yaş, %35,7'si 14 ve üstü yaştaadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu ile katılımcıların yaş, cinsiyet, aile gelir düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, samimi arkadaş sayısı, kardeş sayısı bilgileri toplanmıştır.

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği 2016 yılında Erzen tarafından bağlanma stillerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Bu ölçek güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma olmak üzere üç farklı bağlanma stilini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiştir. Beşli likert tipi yanıtlanan toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin içerik geçerliği bulgularında tüm maddeler için elde edilen Cohen Kappa uyuşma indeksi katsayısı .87 olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenirlik analizinde güvenli bağlanma stili için .69, kaçınan bağlanma stili için .80, kaygılı-kararsız bağlanma stili için ise .71 olarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı belirlenmiştir. Ölçekte madde toplam kolerasyon değerleri .53 ile .75 arasında bulunmuştur (Erzen, 2016).

Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği: Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği, 2-18 yaş arasındaki çocuk ve ergenlerin yaşam kalitesini ölçme amacıyla 1999 yılında Varni ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Ölçek türü olarak öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Üneri (2-7 yaş için) ve Memik (8-18 yaş için) tarafından, belirtilen yaş gruplarına göre yapılmıştır. Bu çalışmada 13-18 yaş ergen değerlendirme formu kullanılmıştır. Ölçek fiziksel, duygusal, sosyal ve okul ile ilgili işlevselliğin sorgulandığı dört alt boyutu içeren toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipi ölçektir. Alınan puanın yüksek olması yaşam kalitesinin de yüksek oluşunu gösterir. Ölçeğin iç tutarlılık değerlerine bakıldığında, Cronbach alfa katsayısı 0.60 (okul işlevsellik puanı, ergen formu) ile 0.87 (ölçek toplam puanı, ebeveyn formu) arasında değişmektedir (Memik vd., 2007).

3.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizi SPSS 23.0 kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen verilere uygulanacak analizlerin belirlenmesi için öncelikle Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Sonuçlar normal dağılım özelliği gösterdiğinden dolayı parametrik testler tercih edilmiştir. Çalışmada cevapları aranan araştırma sorularına ilişkin olarak yapılan çoklu karşılaştırma analizlerinde, veri seti iki olan grup analizleri için t testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla veri seti arasındaki karşılaştırma için ise varyans analizi (F testi) kullanılmıştır. Farklılıkların anlamlılık testi için Tukey analizi yapılmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson kolerasyon analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Ortaokul öğrencilerinde bağlanma stilleri ve yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson kolerasyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Kalitelerine İlişkin Kolerasyon Analizi Sonuçları

	Güvenli Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	Fiziksel Yaşam Kalitesi	Duygusal Yaşam Kalitesi	Sosyal Yaşam Kalitesi	Okul Yaşam Kalitesi
Güvenli Bağlanma	1	-,300**	,802**	,202**	,425**	,474**	,346**
Kaçınan Bağlanma		1	,039	-,409**	-,338**	-,334**	-,270**
Kaygılı Bağlanma			1	,082	,242**	,343**	,234**
Fiziksel Yaşam Kalitesi				1	,337**	,355**	,452**
Duygusal Yaşam Kalitesi					1	,434**	,463**
Sosyal Yaşam Kalitesi						1	,442**
Okul Yaşam Kalitesi							1

* $p < .05$ ** $p < .01$

Güvenli bağlanma ile fiziksel yaşam kalitesi ($r=0.202$) arasında pozitif yönlü zayıf, duygusal yaşam kalitesi ($r=0.425$), sosyal yaşam kalitesi ($r=0.474$) ve okul yaşam kalitesi ($r=0.346$) arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki bulunmaktadır. Güvenli bağlanma arttıkça tüm (fiziksel, duygusal, sosyal ve okul yaşamı) boyutlarda yaşam kalitesi artmaktadır.

Kaçınan bağlanma ile fiziksel yaşam kalitesi ($r=-0.409$), duygusal yaşam kalitesi ($r=-0.338$) ve sosyal yaşam kalitesi ($r=-0.334$) arasında negatif yönlü orta kuvvetli, okul yaşam kalitesi ($r=-0.270$) arasında negatif yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Kaçınan bağlanma düzeyi arttıkça fiziksel, duygusal, sosyal ve okul yaşamı kalitesi azalmaktadır.

Kaygılı bağlanma ile duygusal yaşam kalitesi ($r=0.242$) arasında, sosyal yaşam kalitesi ($r=0.343$) arasında, okul yaşam kalitesi ($r=0.234$) arasında, pozitif yönlü orta ve zayıf kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Kaygılı bağlanma arttıkça duygusal, sosyal ve okul yaşamı kalitesi artmaktadır.

Kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin, bağlanma stilleri ve yaşam kalitesi düzeyi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2.'deki gibidir.

Tablo 4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	P
Güvenli Bağlanma	Kız	182	13,29	3,42	-,237	,001
	Erkek	123	15,65	5,96		
Kaçınan Bağlanma	Kız	182	19,94	3,42	,287	,775
	Erkek	123	19,82	3,51		
Kaygılı Bağlanma	Kız	182	48,82	7,54	-1,625	,001
	Erkek	123	50,33	8,46		
Fiziksel Yaşam Kalitesi	Kız	182	17,25	5,88	,244	807
	Erkek	123	17,08	6,21		
Duygusal Yaşam Kalitesi	Kız	182	10,79	3,89	-,010	,001
	Erkek	123	11,79	4,78		
Sosyal Yaşam Kalitesi	Kız	182	9,14	4,57	,613	,540
	Erkek	123	8,82	4,37		
Okul Yaşam Kalitesi	Kız	123	15,33	7,46	,634	,645
	Erkek	182	13,25	6,88		

$p < .05$

Araştırmaya katılan ergenlerin güvenli bağlanma puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-,237$; $p=0.001<0,05$). Erkek ergenlerin güvenli bağlanma alt boyut puanları ($x=15,65$), kız ergenlerin güvenli bağlanma alt boyut puanlarından ($x=13,29$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ergenlerin kaygılı bağlanma puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-1,625$; $p=0.001<0,05$). Erkek ergenlerin kaygılı bağlanma alt boyut puanları ($x=50,33$), kız ergenlerin kaygılı bağlanma alt boyut puanlarından ($x=48,82$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ergenlerin duygusal yaşam kalitesi alt boyut puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-,010$; $p=0.001<0,05$). Erkek ergenlerin duygusal yaşam kalitesi alt boyut puanları ($x=11,79$), kız ergenlerin duygusal yaşam kalitesi alt boyut puanlarından ($x=10,79$) yüksek bulunmuştur.

Ortaokul öğrencileri yaş temelinde oluşturulan gruplara (13 yaşındakiler ile 14 ve üzeri yaşa sahip olanlar) göre bağlanma stilleri ve yaşam kaliteleri bakımından karşılaştırılmış, t-testi sonucuna göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p < .05$).

Ailenin aylık gelir düzeyi temelinde oluşturulan gruplar (düşük-orta-yüksek) arasında bağımlı değişkenler düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?

Tablo 4.3. Ortaokul Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre F Testi ve Tukey Anlamlılık Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	p	Tukey
Güvenli Bağlanma	0-4.000 TL arası	135	15,94	5,51	,989	,373	
	4.001-8.000 TL	105	15,06	5,48			
	8.001 TL ve üstü	65	14,98	6,11			
Kaçınan Bağlanma	0-4.000 TL arası	135	19,61	3,71	,818	,442	
	4.001-8.000 TL	105	20,14	3,19			
	8.001 TL ve üstü	65	20,09	3,31			
Kaygılı Bağlanma	0-4.000 TL arası	135	49,89	7,62	,464	,629	
	4.001-8.000 TL	105	48,90	8,11			
	8.001 TL ve üstü	65	49,33	8,38			
Fiziksel Yaşam Kalitesi	0-4.000 TL arası	135	17,97	6,76	2,492	,004*	1>3
	4.001-8.000 TL	105	17,04	4,98			
	8.001 TL ve üstü	65	16,24	5,44			
Duygusal Yaşam Kalitesi	0-4.000 TL arası	135	12,37	5,07	1,959	,143	
	4.001-8.000 TL	105	11,15	4,44			
	8.001 TL ve üstü	65	11,61	4,90			
Sosyal Yaşam Kalitesi	0-4.000 TL arası	135	9,49	4,95	2,268	,105	
	4.001-8.000 TL	105	8,27	3,82			
	8.001 TL ve üstü	65	9,20	4,39			
Okul Yaşam Kalitesi	0-4.000 TL arası	135	9,39	4,45	2,310	,123	
	4.001-8.000 TL	105	8,18	3,62			
	8.001 TL ve üstü	65	9,23	4,19			

$p < .05$

Araştırmaya katılan ergenlerin fiziksel yaşam kalitesi alt boyut puanları ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($F=2,492$; $p=0.004<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Aile gelir düzeyi 0-4.000 TL arası olan ergenlerin fiziksel yaşam kalitesi alt boyut puanları ($17,97\pm 6,76$), aile gelir düzeyi 8.001 TL ve üstü olan ergenlerin fiziksel yaşam kalitesi puanlarından ($16,24\pm 5,44$) yüksek bulunmuştur.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinde bağlanma stilleri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, güvenli bağlanma stili ile fiziksel, sosyal, duygusal ve okul yaşam kalitesi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Kozalı (2017) yürüttüğü çalışmasında güvenli bağlanma ile yaşam kalitesinin tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Aynı araştırmada korkulu bağlanma stili ile yaşam kalitesinin tüm alt boyutları arasında, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri ile yaşam kalitesinin bazı alt boyutları arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bir diğer çalışmada da güvenli bağlanma stili ile yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki ortaya konmuştur (Gümüş ve Güler, 2018). Öyle görünüyor ki güvenli bağlanma düzeyinin artışı ile yaşam kalitesi de artmaktadır. Bulguya ilişkin destekleyici bir sonuç da Tokaç'ın (2016) yürüttüğü çalışmasından gelmektedir. Araştırmasında güvenli bağlanma ile duygusal aktiviteler, okul sorunları arasında negatif yönde, fiziksel, duygulanım ve başkalarıyla ilgili sorunlar arasında ise pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Benzer olarak Ermiş (2019) yürüttüğü çalışmasında güvenli bağlanma ile aile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bulgunun literatürle tutarlı olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek ve yaşam kalitelerini daha olumlu değerlendiren bireyler oldukları söylenebilir.

Ergenlerde kaçınan bağlanma ile fiziksel, duygusal, sosyal ve okul yaşam kalitesi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülürken; kaygılı bağlanma ile duygusal, sosyal ve okul yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Tokaç (2016) da çalışmasında korkulu bağlanma ile fiziksel, sosyal işlevsellik ve duyguların sorunları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öte yandan, kayıtsız bağlanma ile fiziksel ve duygusal işlevsellik, duygulanım ve okul ile ilgili sorunlar arasında negatif bir ilişki, sağlık aktiviteleri ve sosyal işlevsellik arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bağlanma stilleri ile yaşam doyumunu ele alan çalışmalar da bulguyla uyumlu görünmektedir. Ermiş'in (2019) araştırmasında kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri ile aile yaşam doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma bulguları ile kaçınan stille ilgili literatürün uyumlu olduğu söylenebilir. Diğer yandan kaygılı bağlanma arttıkça yaşam kalitesinin de artması beklentiyle uyumlu değildir. Kaygının belirli bir düzeyi başarı için olumlu sonuçlar doğurabildiği için okul yaşamı kalitesi ile olumlu ilişkili olabilir. Ayrıca arkadaşlarını kaybetme kaygısı onlarla ilişkilerini güçlü tutmaya teşvik ederek sosyal yaşam ve duygusal yaşam kalitesi ile birlikte artışı açıklayabilir.

Araştırmaya katılan ergenlerin güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stillerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerde güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma ortalama puanlarının kızlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Kaçınan bağlanma stilinde ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Onur'un (2006) yaptığı araştırmada liseli ergenlerin güvenli bağlanma stiline göre erkeklerin lehine, kaygılı bağlanma stiline ise kızların lehine farklılaştığı görülmüştür. İlik'in (2019) ergenler ile yaptığı çalışmada erkeklerin güvenli ve saplantılı bağlanma düzeyi kadınlardan yüksek çıkmıştır. Kayıtsız bağlanmada ise cinsiyete göre farklılaşma olmamıştır. Benzer olarak Karakuş (2012) da yaptığı araştırmada erkek ergenlerin güvenli bağlanma düzeyini kız ergenlerin güvenli bağlanma düzeyinden yüksek bulunmuştur. Diğer bağlanma stillerinde ise cinsiyete göre farklılaşma olmadığı sonucuna varmıştır. Damarlı (2006) yürüttüğü çalışmasında güvenli bağlanma düzeyinin erkeklerde kızlara göre daha yüksek olduğu, saplantılı, kayıtsız ve korkusuz bağlanma stillerinde cinsiyete göre farklılaşma olmadığı sonucuna varmıştır. Güvenli bağlanma stilleri bakımından erkeklerin daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu gösteren başka araştırmalar da vardır (Çetinkaya, 2005; Damarlı, 2006; Kozalı, 2017). Ayberk (2011) yürüttüğü çalışmasında kayıtsız bağlanma stiline kız öğrencilerin lehine farklılaştığı sonucuna varmıştır. Damarlı'nın (2006) çalışmasında korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı gösterilmiştir.

Araştırmanın bulguları ve literatürden yola çıkarak güvenli bağlanma stili düzeyinin erkeklerde kızlara göre yüksek olduğu, diğer bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşmasında ise literatürün çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan ergenlerin duygusal yaşam kalitesinin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Erkeklerin duygusal yaşam kalitesi, kızların duygusal yaşam kalitesinden yüksektir. Fiziksel, sosyal ve okul yaşam kalitelerinin ise cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Gümüş ve Güler (2018) yaptıkları çalışmada yaşam kalitesinin sosyal fonksiyon alt boyutunun kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Tokaç (2016) yürüttüğü çalışmada cinsiyete göre yaşam kalitesinin fiziksel ve sosyal sorun alanlarında farklılaşma görülmezken duygusal ve okul sorunları alanlarında erkeklerin daha yüksek düzeyde sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Altıparmak (2010) yürüttüğü çalışmada cinsiyete göre toplam yaşam kalitesinde farklılaşma olmadığı, yaşam kalitesinin alt alanlarından bedensel ve aile puanlarında ise erkeklerin lehine farklılaşma olduğu sonucuna varmıştır. Tümer (2018) çocuklar ile yürüttüğü çalışmada cinsiyet ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuç olarak yaşam kalitesinin alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı üzerine genel bir kanı oluşmadığı, bulguların yapılan çalışmanın örneklem grubuna göre farklılaştığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan ergenlerin bağlanma stilleri yaş değişkenine göre incelendiğinde bağlanma stillerinin alt boyutları olan güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. İlik (2019) ergenlerle yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin korkulu, saplantılı ve kayıtsız alt boyutlarında 17 yaşında olan öğrencilerin bağlanma düzeylerini 19 yaş ve üzeri olan öğrencilerden düşük bulmuştur. Yazıcıoğlu (2011) yürüttüğü çalışmada bağlanma stillerinde yaşa göre farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bulgunun alanyazınla uyumlu olduğu, farklılaşma olmamasında yaş grupları arasındaki bir yaş gibi fark olması, bu dönemde katılımcıların hepsinin ergenliğin ilk döneminde olması, benzer sosyo-ekonomik düzeyden gelmeleri de etkili olmuş olabilir.

Araştırmaya katılan ergenlerin yaşam kaliteleri yaş değişkenine göre yaşam kalitesinin fiziksel, duygusal, sosyal ve okul boyutlarında anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir. Tümer (2018) çocuklar ile yürüttüğü çalışmada yaş ile yaşam kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kozalı (2017) yürüttüğü çalışmada yaşın psikolojik, sosyal ve çevresel yaşam kalitesini yordadığı, ayrıca yaş arttıkça yaşam kalitesinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Tokaç'ın (2016) yaptığı çalışmada 13-14 yaşındaki öğrencilerin diğer yaş gruplarına göre yaşam kalitesinin tüm alt boyutlarında daha yüksek düzeyde sorun yaşadıkları sonucu çıkmıştır. Altıparmak (2010) yaptığı çalışmada 14 yaş ve altı ergenlerin yaşam kalitesi ve bedensel yaşam kalitesi hariç yaşam kalitesinin tüm alt alanlarında aldıkları puanların, 14 yaş ve üzeri ergenlerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yaş ile yaşam kalitesinin ele alındığı çalışmalara bakıldığında yaş aralığının yüksek olduğu çalışmalarda yaş arttıkça yaşlanmanın etkisi ile yaşam kalitesinin azaldığı, genç bireyler ile yapılan çalışmalarda ise yaş arttıkça yaşam kalitesinin arttığı görülmüştür. Bu çalışmada ise yaş aralığının dar olmasından ötürü yaşa göre yaşam kalitesinde farklılaşma olmaması beklendik bir sonuçtur.

Araştırmaya katılan ergenlerin bağlanma stilleri ile aile gelir düzeyi değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında bağlanma stillerinin alt boyutları olan güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin aile gelir düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Yazıcıoğlu'nun (2011) yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzeye göre bağlanma stili puanlarında farklılaşma olmamıştır. Bağlanmanın yaşamın ilk yıllarında özellikle anne-bebek ilişkisi çerçevesinde temellerinin atıldığı göz önünde bulundurulduğunda gelir düzeyinden etkilenmemesi beklendik bir bulgudur.

Araştırmaya katılan ergenlerin fiziksel yaşam kalitelerinin aile gelir düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Aile gelir düzeyi 0-4000 TL arası olan ergenlerin fiziksel yaşam kalitesi, aile gelir düzeyi 8.001 TL ve üstü olan ergenlerden daha yüksektir.

Duygusal, sosyal ve okul yaşam kaliteleri ile aile gelir düzeyi arasında ise anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Tokaç (2016) yürüttüğü çalışmada aile gelir düzeyi 2.000-3.500 TL arası olan öğrencilerin aile gelir düzeyi 2.000 TL den az olanlara göre fiziksel yaşam kalitesinin daha fazla olduğu, duygusal ve okul yaşam kalitesinin ise daha düşük olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca duygusal ve sosyal işlevsellikte aile gelir düzeyi 3.500 TL üzeri olanlar aile gelir düzeyi 2.000 TL den az olanlara göre daha fazla sorun yaşamakta, aile gelir düzeyi 3.500 TL den fazla olan öğrencilerin ise aile gelir düzeyi 2.000-3.500 TL arası olanlara göre yaşam kalitesinin tüm alanlarında daha fazla sorun yaşadığı bulgularına ulaşmıştır. Literatürde yaşam kalitesi ile gelir düzeyinin ele alındığı araştırma bulguları çeşitlilik göstermektedir. Bu durumun çalışılan örneklem grubunun farklı özelliklerinden etkilenmeyle ilişkili olduğu söylenebilir. Öte yandan düşük gelirli ailelerin çocukları daha fazla güçle karşılaştığı için kendilerini fiziksel olarak daha güçlü algılıyor olabilirler.

KAYNAKÇA

- Allen, J. P. & Land, D. (1999). "Attachment in Adolescence. Handbook of Attachment Theory Research and Clinical Applications", Guilford Press, New York.
- Altıparmak, S. (2010). "Bornova İlköğretim İkinci Kademe Devlet Okullarında Eğitim Gören Ergenlerde Yaşam Kalitesi", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avcı, K. & Pala, K. (2004). "Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde Çalışan Araştırma Görevlisi ve Uzman Doktorların Yaşam Araştırması", Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30 (2): 81-85.
- Ayberk, A. (2011). "Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Aydiner Boylu, A. & Paçacıoğlu, B. (2016). "Yaşam Kalitesi ve Göstergeleri", Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 8(15):137-150.
- Belizaire, L. S. & Fuertes, J. N. (2011). "Attachment, Coping, Acculturative Stress, and Quality Of Life Among Haitian Immigrants", Journal of Counseling & Development, 89(1):89-97.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and Loss: Attachment, New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). Bağlanma (Çev. Tuğrul Veli Soylu), Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Bowlby, J. (2014). Güvenli Bir Dayanak (Çev.Sarp Güneri), Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Çetinkaya, B. (2005). "Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki", Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Damarlı Ö. (2006). "Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler", Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Eken, A. (2010). "Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri İle Öznel İyi Oluşum Durumlarının Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Ermiş, B. S. (2019). "Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Aile Yaşam Doyumları ve Duygusal Özerklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erzen, E. (2016). "Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması", İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(3):01-21.
- Hamarta, E. (2004). "Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerdeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon ve Saplantılı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İlaslan, Ö. (2009). “Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Niteliklerine ve Anne Bağlanma Stillere Göre İncelenmesi”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

İlik, D. A. (2019). “Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyetinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kabasakal, Z. & Uz Baş, A. (2013). “Öğretmen Adaylarında Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Problem Çözme Becerileri”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(1):27-35.

Kaiser. W., Priebe. S., Barr. W., Hoffman. K., Iserman. M., Röder-Wanner. U.U. ve Huxley. P. (1997). “Profiles Of Subjective Quality Of Life İn Schizophrenic İn And Out Patient Samples”, Psychiatry Research, 66, 153-166.

Karakuş, Ö. (2012). “Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki”, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 23(2):33-46.

Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayınları.

Keler, H. (2008). “Liseli Ergenlerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kozalı, E. (2017). “Depresyonda Yaşam Kalitesi: Yetişkin Bağlanma Stilleri, Duygulanım Düzenleme Stratejileri ve Öz Duyarlılığın Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

McInerney, V. (2015). “Using Quality Of Life İnformation İn The Clinical Setting: A Randomised Controlled Trial Of Using Subjective Quality Of Life And Symptom Outcome Measures As A Clinical Tool İn Patients With Advanced Cancer” (Doctoral dissertation). <http://hdl.handle.net/10379/4966>

Memik, N. Ç., Ağaoğlu, B., Coşkun, A., Üneri, Ö. Ş., & Karakaya, I. (2007). “Çocuklar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeğinin 13-18 Yaş Ergen Formunun Geçerlik ve Güvenilirliği”, Türk Psikiyatri Dergisi, 18(4):353-363.

Onur, N. (2006). “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öksüz, E. & Malhan, S. (2005). Sağlığa Bağlı Yaşam Kalitesi Kalitemetri, Ankara: Başkent Üniversitesi.

Shultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2007). Modern Psikoloji Tarihi, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Sümer, N. & Güngör, D. (1999). “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma”, Türk Psikoloji Dergisi, 14(43):71-106.

Tel, F. D. ve Sarı, T. (2016). “Üniversite Öğrencilerinde Öz Duyarlılık ve Yaşam Doyumu”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(1):292-304.

Tokaç, S. (2016). “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Tanısı Almış Olan Çocukların Bağlanma Stilleri ve Algılanan Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tümer, T. (2018). “9-11 Yaş Arası Çocukların Yaşam Kalitesinin Aile İşlevselliği ve Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ünlü, F. (2015). “Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- Yavuzer, H. (1996). Çocuk ve Suç, İstanbul: Remzi Yayınevi.
Yavuzer, H. (2011). Çocuk Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitabevi.
Yazıcıoğlu, G. (2011). “Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: ODTÜ Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.